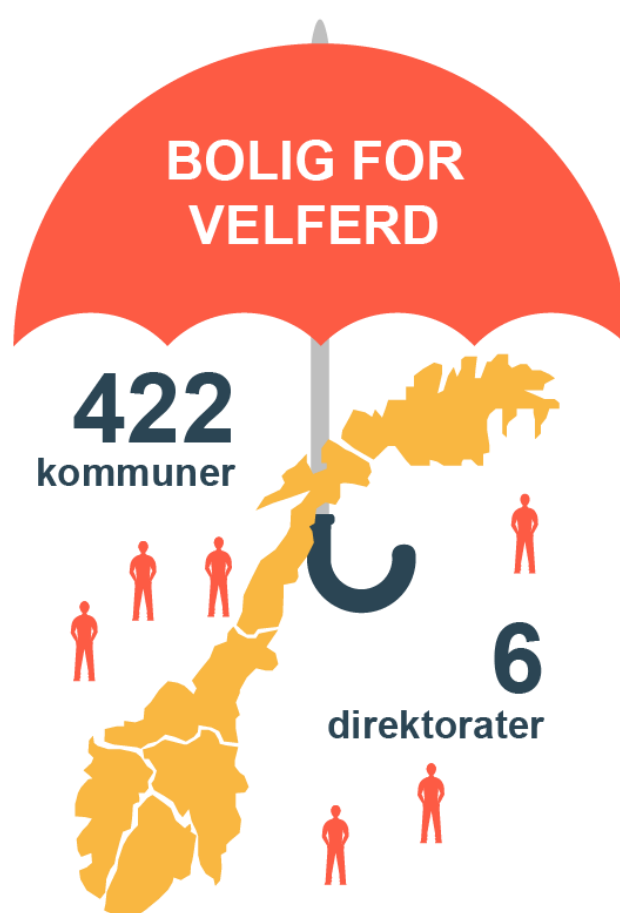

Resultatrapport 2017

Nasjonal strategi Bolig for velferd

1. Innledning

Strategien Bolig for velferds hovedmål, innsatsområder og den særlige innsatsen rettet mot barnefamilier og unge er operasjonalisert i 15 målsettinger. Disse målsettingene uttrykker ambisjonsnivået for strategien, og gir føringer for hva som skal oppnås i perioden. Styringsparametere og resultatmål gir grunnlag for å vurdere i hvilken grad direktoratene har oppnådd målsettingene og hovedmålene i strategien. I sum gir det også grunnlag for å målrette virkemidler og aktiviteter.

Resultatrapporten for 2017 tar utgangspunkt i nasjonal styringsinformasjon utviklet for Bolig for velferd i det nasjonale prosjektet for bedre styringsinformasjon. Rapporten gir en oversikt over status på det boligsosiale arbeidet. I 2017 gjennomførte Oslo Economics (OE) en kvalitetskontroll av strategiens styringsinformasjon, der de blant annet så nærmere på i hvilken grad gjeldende styringsinformasjon var dekkende for målsettingens innhold (vertikal vurdering). De så også på i hvilken grad det var overflødig styringsinformasjon og hvilken styringsinformasjon som var mest vesentlig for å nå målsettingene. I tillegg ble det jobbet med å forbedre sammenhengen mellom kritisk suksessfaktor, parameter og resultatmål (horisontal vurdering). Her ble det vurdert i hvilken grad styringsinformasjonen var presis i sin formulering. Verktøyet er benyttet i utarbeidelsen av resultatrapporten for 2017. OE jobbet også med å videreutvikle rammene for god læring – og forbedringsprosess (steg 4 i styringshjulet), og de utarbeidet et verktøy der man enklere kan se sammenhengen mellom innsats og oppnådde resultater. Andre generasjons styringsinformasjon er et viktig og verdifullt grunnlag for å kvalitetssikre og videreutvikle arbeidet med Bolig for velferd.

Det har vært en forutsetning at det i arbeidet med styringsindikatorer skulle brukes eksisterende data, og de valgte styringsparametere treffer da målsettingene i noe ulik grad. En del styringsparametere måler utviklingen godt, som for startlån og midlertidig botilbud. På andre områder er det ikke presise data og indikatorer tilgjengelig. På disse områdene må en være noe varsom med å trekke klare konklusjoner, og det kan være utviklingstrekk og resultater som ikke fanges opp.

Ambisjonen i resultatmålene er tilpasset det enkelte parameter. De aller fleste nasjonale resultatmålene strekker seg fram til og med 2020, mens noen få resultatmål justeres årlig.

Styringsinformasjonen som er gjeldene både på et kommunalt og statlig nivå er implementert i Husbankens kommuneprogram. Dette gjelder uavhengig av hvilket direktorat som «eier» parametere. Det betyr at kommunene som Husbanken har en skriftlig programavtale med, årlig skal rapportere på disse parametere til Husbanken. Innholdet i de kommunale resultatrapportene er brukt som grunnlagsmateriale til denne resultatrapporten.

I rapporten blir det gjort en vurdering av status for 2017 sett opp mot strategiens tre hovedmål. Rapporten er utarbeidet av den tverrdirektorale arbeidsgruppen koordinert av Husbanken.

Hovedmål 1: Alle skal ha et godt sted å bo

Innsatsområde:**Hjelp fra midlertidig til varig bolig**

1. Vanskeligstilte som er i en overgangsfase sikres en varig bolig.
2. Ingen skal bo i midlertidige botilbud i mer enn tre måneder
3. Ingen barnefamilier eller unge skal tilbringe tid i midlertidig botilbud.
4. Rask bosetting av flyktninger i kommunene

Innsatsområde:**Hjelp til å skaffe egnet bolig**

5. Det utvikles et variert tilbud av egnede boliger i kommunene.
6. Utleieboliger skal være av god kvalitet i et godt bomiljø
7. Vanskeligstilte får veiledning om det private leiemarkedet
8. Vanskeligstilte får hjelp til å kjøpe bolig
9. Vanskeligstilte som bor i en eid bolig skal ha en god og trygg bosituasjon

Hovedmål 2: Alle med behov for tjenester, skal få hjelp til å mestre boforholdet

Innsatsområde:**Forhindre utkastelser**

10. Kommunene har internkontrollsystemer for husstander som står i fare for å bli kastet ut av boligen

Innsatsområde:**Gi oppfølging og tjenester i hjemmet**

11. Alle med behov skal motta tilstrekkelig med tjenester til å opprettholde en trygg og god bosituasjon.

Hovedmål 3: Den offentlige innsatsen skal være helhetlig og effektiv

Innsatsområde:**Sikre god styring og målretting av arbeidet**

12. Det boligsosiale arbeidet er kunnskapsbasert og godt organisert på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.
13. Boligtilbud og tjenester utvikles i dialog med brukerne

Innsatsområde: Planlegge for gode bomiljø

15. Kommunene tar boligsosiale hensyn i areal- og samfunnsplanleggingen. Kommunene planlegger for mange nok boliger, og boliger og nærmiljø av god kvalitet.

Innsatsområde:**Stimulere til nytenking og sosial innovasjon**

14. Innovasjon og utvikling av det boligsosiale arbeidet gjøres i samarbeid og samhandling mellom ulike involverte aktører

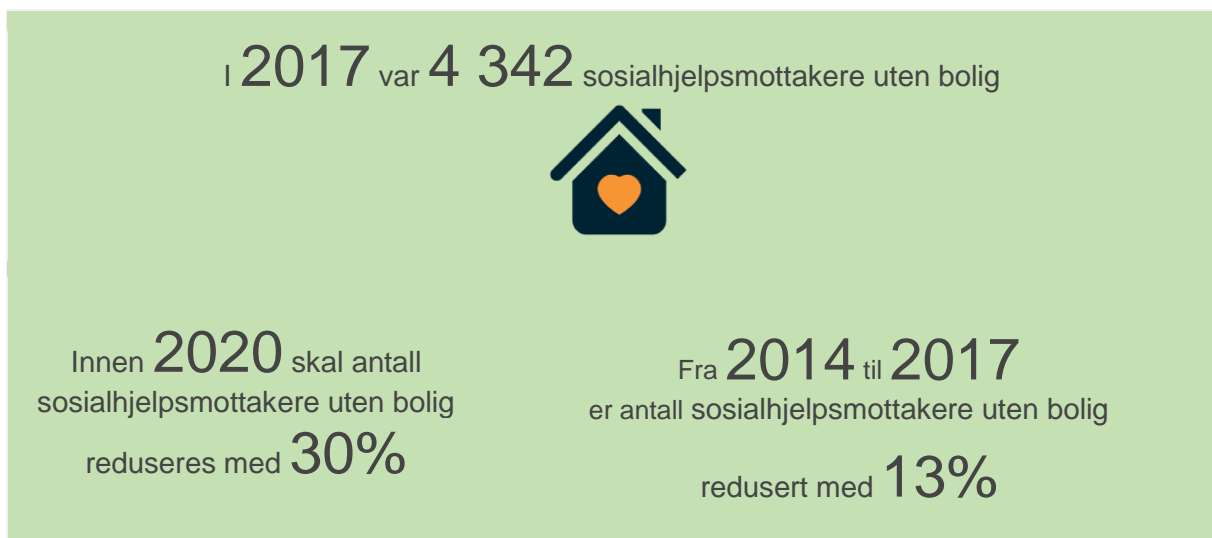
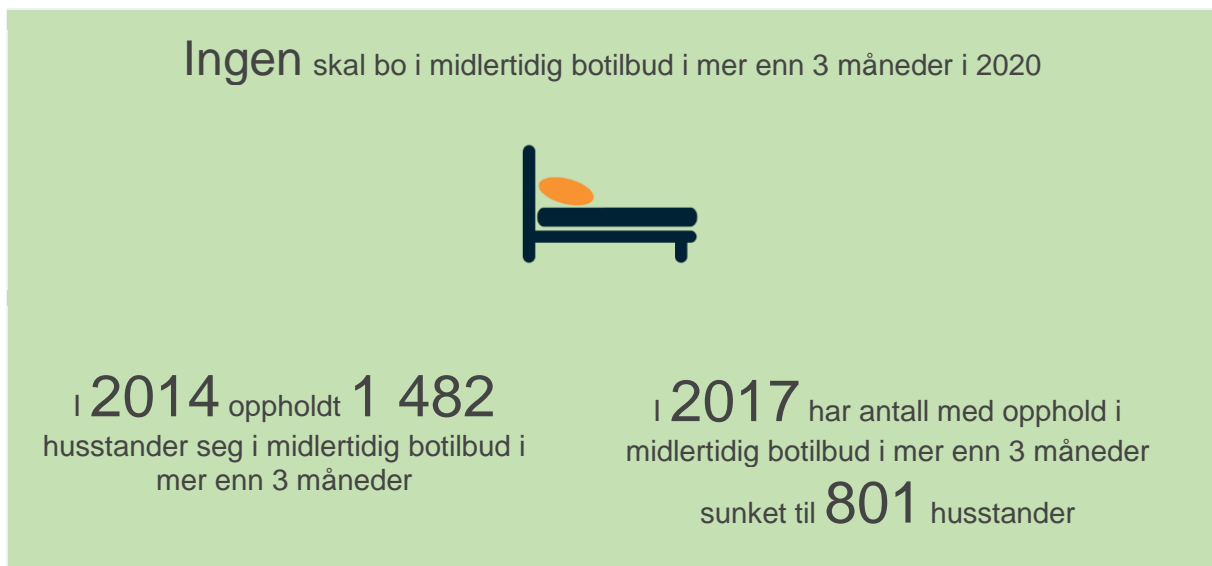
2. Overordnet oppsummering av resultat/måloppnåelse

Boligsosialt arbeid handler om å skaffe boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet og styrke den enkeltes mulighet til å mestre boforholdet.

2.1 Hovedmål 1: Alle skal ha et godt sted å bo

Innsatsområde 1, Hjelp fra midlertidig til varig bolig, inneholder 4 målsettinger.

Alle som ikke har et sted å oppholde seg og sove det neste døgnet, har krav på et midlertidig botilbud fra kommunen.

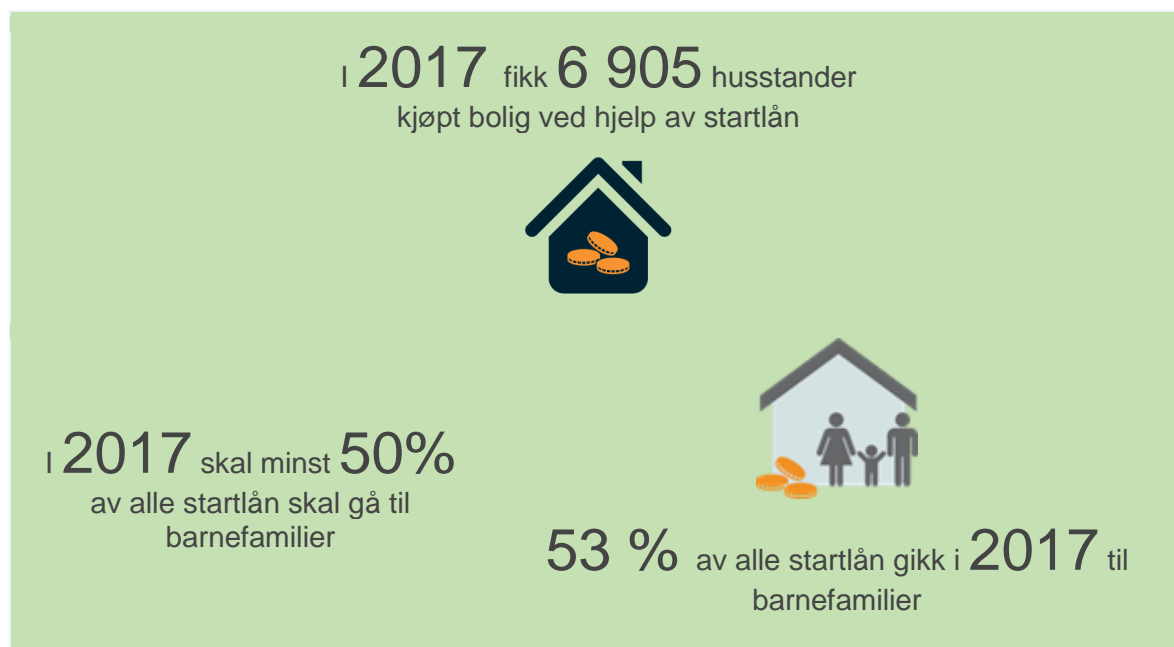
Arbeids- og velferdsdirektoratet ser at antallet husstander som oppholdt seg i midlertidig botilbud i mer enn tre måneder gikk ned fra om lag 1.500 i 2014 til rundt 800 i 2017. Dette er en god utvikling, og reduksjonen er et steg på veien mot målet om at ingen skal bo i midlertidig botilbud i mer enn tre måneder i 2020. På den annen side er det bekymringsfullt at antallet husstander med unge i midlertidig botilbud i mer enn tre måneder økte fra 2016 til 2017. Antallet er imidlertid på et moderat nivå, og tallet er usikkert ettersom rapporteringspunktet er nytt i KOSTRA.

Rapporteringen for styringsparameteret om ventetid for barn med vedtak om fosterhjem, ble endret f.o.m. januar 2017. Bufdir har derfor ikke sammenlignbare tall for 2016. Bufetat har jobbet med å øke kvaliteten på data for ventetid, som fremover vil gi et godt grunnlag for å vurdere vårt arbeid på området. For styringsparameteret om avsluttede akutttopphold, er det en kontinuerlig bedring fra 2014 frem til nå. Dette er en positiv utvikling, selv om det fortsatt er et stykke unna resultatmålet på 75 prosent.

I 2017 ble det bosatt 759 enslige mindreårige flyktninger. Dette er på nivå med bosettingen i 2015, men om lag en halvering fra 2016. Til sammen 133 kommuner bosatte enslige mindreårige i 2017, sammenlignet med 187 kommuner i 2016. 273 av de enslige mindreårige var under 15 år og ble bosatt fra Bufetat sine omsorgssentre. Enslige mindreårige flyktninger ble bosatt langt raskere i 2017 enn årene før. Dette henger sammen med at det har vært god tilgang på vedtaks plasser i kommunene og rask fordeling av de enslige mindreårige. I 2017 var gjennomsnittlig ventetid i mottak, fra vedtak om opphold til bosetting, 2,8 måneder, mot 4,1 måneder i 2016.

Innsatsområde 2, Hjelp til å skaffe egnet bolig, inneholder 5 målsettinger. Det er god måloppnåelse innenfor dette innsatsområdet.

Regjeringen ønsker at flest mulig som ønsker det, skal eie sin egen bolig og at flere vanskeligstilte barnefamilier skal inn i eid bolig. Flere forskningsrapporter har vist at eierpotensialet blant de som leier er stort. Startlånet er det sentrale virkemidlet for å bidra til at flere eier. Startlånet, sammen med etableringstilskuddet og bostøtten, skal bidra til at også husholdninger med svært lave inntekter kan eie sin egen bolig. For at vanskeligstilte skal få hjelp til å kjøpe bolig er det viktig med målrettet bruk av startlån.

Minst 50 prosent av alle startlån skal gå til barnefamilier. Dette resultatmålet gjelder for hvert år i strategiperioden. Andel startlån utbetalt til barnefamilier var 53 prosent i 2017, og måltallet for 2017 er dermed nådd. Husbanken har gjennom sine pedagogiske virkemidler kommunisert tydelig til kommunene om krav og forventninger til bruken av startlån som virkemiddel. Der praksis ikke har vært i overenstemmelse med de nasjonale føringene har

Husbanken kontaktet kommunene. Husbanken har vært tydelig i sin kommunikasjon av nasjonale føringer og forventninger.

En kritisk suksessfaktor for at det skal utvikles et variert tilbud av egnende boliger i kommunene, er at det framskaffes flere egnende kommunalt disponerte boliger. En svakhet ved målformuleringen er fokus på antall boliger og ikke på behovet i den enkelte kommune.

Antall kommunalt disponerte boliger har økt gjennom hele strategiperioden. Status for 2017 viser at vi er på vei for å nå det langsiktige resultatmålet om en økning på 10%.

Flere kommuner har utviklet et godt og variert tilbud av boliger til vanskeligstilte. Det har blitt jobbet systematisk sammen med kommunene, særlig gjennom Husbanken sitt kommuneprogram, hvor helhetlig boligpolitisk planlegging og boligframskaffelsesstrategier har blitt vektlagt. Etter flere år med høye investeringer og høye tall på bosettingsklare flyktninger, ser man nå at behovet for flere nye boliger er avtagende. I direktoratens felles Veiviser finnes arbeidsprosesser, eksempler fra kommuner og forskningsrapporter. Det er også laget og publisert filmer relatert til dette temaet.

Selv om kvaliteten på den kommunalt disponerte boligmassen ser ut til å ha blitt bedret de siste årene, er det fortsatt utfordringer både med hensyn til kvalitet på boligene og konsentrasjon av utleieboliger for vanskeligstilte. Det er derfor behov for å vri innsatsen mer mot kvalitet og egnethet i boligmassen.

For 2016 og 2017 er det gitt tilskudd til 430 boliger til målgruppen med rusmiddelproblemer og/eller psykiske lidelser, og målsettingen fra Opptreppingsplanen for Rusfelt om å framskaffe 500 nye boliger innen 2020 for målgruppen er lagt på vei nådd. Husbanken har fulgt dette opp i sin dialog med kommunene og tatt opp temaet på flere fagsamlinger. Det er registrert økt etterspørsel fra kommunene, og i 2017 er antall tilskudd det høyeste antall som er registrert ett enkelt år.

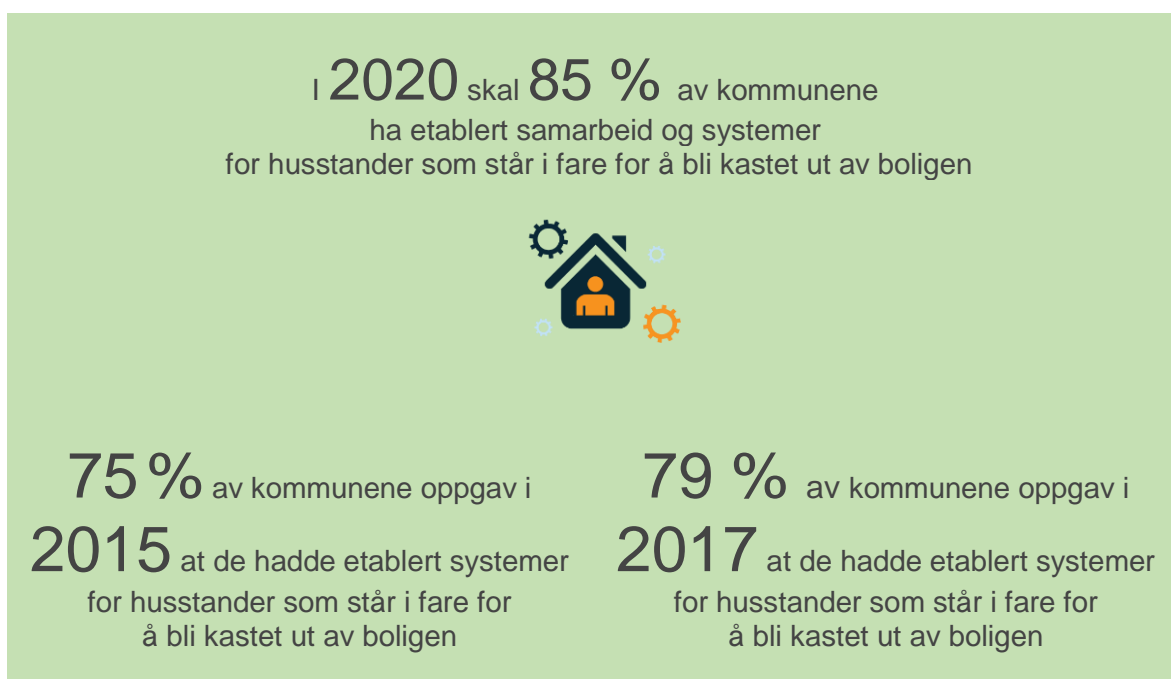
Å tilpasse boligmassen for eldre, krever innsats fra mange aktører. Her må både kommuner, stat, byggebransjen og ikke minst de eldre selv på banen. Tilskudd til etterinstallering av heis er et viktig virkemiddel. Rammen for tilskuddet er redusert med 22,5 mill. kroner siden 2016, og installering av heis har dermed blir redusert. Det ble gitt tilskudd til 37 heiser til 446 leiligheter. Til prosjektering av heiser ble det gitt tilskudd til 1 578 boliger.

Husbanken gir investeringstilskudd som skal stimulere kommunene til å fornye og øke tilbudet av sykehjemsplasser og omsorgsboliger for personer med behov for heldøgns helse- og omsorgstjenester. Investeringstilskudd til omsorgsboliger og sykehjem er nær tredoblet på fem år. Dette gir egnede boliger til eldre, og andre med spesielle behov. I løpet av 2017 ble det gitt 2 942 tilsagn om heldøgns omsorgsplasser.

2.2 Hovedmål 2: Alle med behov for tjenester, skal få hjelp til å mestre boforholdene

Hovedmålet inneholder 2 innsatsområder og 2 målsettinger.

Målsettingen om at kommunene skal ha internkontrollsystemer for husstander som står i fare for å bli kastet ut av boligen, er langt på vei til å bli oppnådd. For å forhindre utkastelser fra bolig på grunn av ubetalt husleie, er det behov for en samordnet, felles innsats fra kommunen, NAV-kontorene og Namsmannen.

I arbeidet med å forhindre utkastelser viser måloppnåelsen at kommunene har fått bedre oversikt over husstander som står i fare for å bli kastet ut av boligen i løpet av strategiperioden. Et godt kommunalt forebyggende arbeid bidrar til at husstandene kan mestre boforholdet. Gode internkontrollsystemer er viktig for å kunne forebygge utkastelser på grunn av ubetalt husleie. I Veiviseren foreligger det arbeidsprosess, gode eksempler og forskningsrapporter som kommunene kan benytte som veiledning i dette arbeidet.

Antall årsverk i tjenestene til voksne innen psykisk helse- og rusarbeid i kommunene

skal **øke**

I **2015** var antall årsverk

10 429

i tjenester til voksne innen psykisk helse- og rusarbeid

I **2017** var antall årsverk økt til

11 534

i tjenester til voksne innen psykisk helse- og rusarbeid

Kommunerapporteringen IS 24/8 for 2017 viser at kapasiteten har økt med 1105 nye årsverk i tjenester til voksne innen psykisk helse- og rusarbeid siden 2015. Det forventes en fortsatt økning av årsverksinnsatsen innen tjenesteområdet i løpet av opptrappingsplanperioden for rusfeltet (2016 – 2020) knyttet til bruk av tilskuddmidler og rammeoverføringer til kommunene. Økningen i antall årsverk er noe lavere fra 2016 til 2017, enn året før.

Rapporteringen viser at det er flest årsverk som går til boliger med fast personell, 40 prosent. 25 prosent av årsverkene går til behandling etc., mens 21 prosent går til hjemmetjenester og ambulante tjenester. 14 prosent av årsverkene går til ulike arbeids- og aktivitetstiltak. Det er kun små endringer fra 2016 i prosentvis fordeling av årsverkene på ulike tjenester og tiltak til voksne. Når det gjelder bolig, er det 60 prosent av kommunene som oppgir at de i stor grad gir et godt tilbud om oppfølging i bolig til målgruppen innen psykisk helse- og rusarbeid i 2017. Dette er en økning på to prosentpoeng fra 2016. De kommunene som ikke opplever at de gir et godt tilbud, er typisk kommuner med færre enn 10 000 innbyggere.

Antall kommuner med oppsøkende flerfaglige team i samarbeid

med spesialisthelsetjenesten skal **øke**

I **2016** hadde **48** kommuner

opsøkende flerfaglige team i samarbeid med spesialisthelsetjenesten

I **2017** hadde **70** kommuner

opsøkende flerfaglige team i samarbeid med spesialisthelsetjenesten

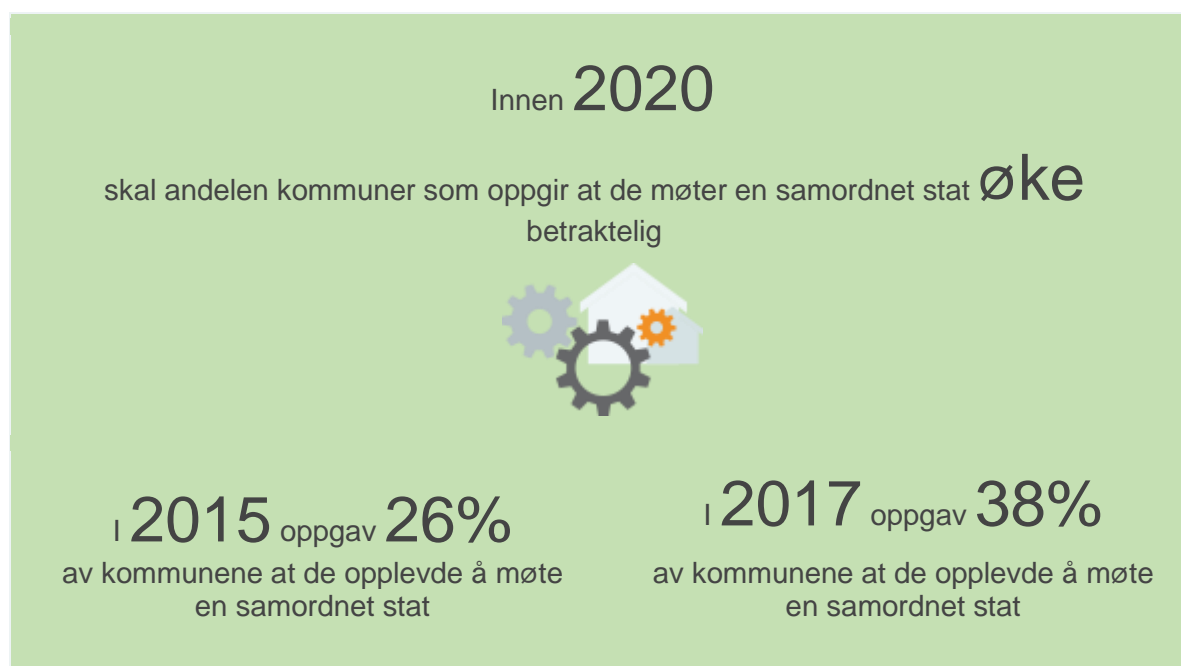

Resultatene fra kommunerapporteringen IS 24/8 viser et økende antall kommuner med oppsøkende behandlings- og oppfølgingsteam i samarbeid med spesialisthelsetjenesten. Gjennom tilskuddsmidler og opplæringsprogram stimuleres kommuner og helseforetak til å opprette organisatorisk forpliktende samhandlingsteam etter modell av ACT og FACT. Det er særlig forprosjekter og opprettelse av nye FACT team som er økende. Satsingen på kunnskapsbaserte team av denne typen er en ønsket utvikling og et mål i opptrappingsplanen for rusfeltet. En av suksessfaktorene for nettopp denne typen team, er at de er organisatorisk forpliktende samhandlingsmodeller.

Tallene illustrert ovenfor inneholder også andre typer samhandlingsteam som baserer seg på andre modeller enn ACT og FACT. Kommunene rapporterer generelt om svært gode erfaringer med flerfaglige oppsøkende team. Fordeler som fremheves er at det er kompetansehevende for kommunens ansatte, at spesialisthelsetjenesten får bedre forståelse for hvilke utfordringer brukerne lever under, og hvilke utfordringer de kommunale tjenestene jobber med. Teamene bidrar således til erfaringsutveksling mellom tjenestenivå på metode og tilnærming.

2.3 Hovedmål 3: Den offentlige innsatsen skal være helhetlig og effektiv

Hovedmålet inneholder 3 innsatsområder og 4 målsettinger.

Resultatene på styringsparameterene for 2017 viser at den offentlige innsatsen har blitt noe mer helhetlig og effektiv i løpet av strategiperioden. Resultater fra Husbankens kommuneundersøkelse viser at andelen som opplever staten som samordnet er økende. God styringsinformasjon er nødvendig for et målrettet og effektivt boligsosialt arbeid. Bedre måloppnåelse på hovedmål 3 kan sees i sammenheng med at alle direktoratene har implementert styringsparameterene fra prosjekt bedre styringsinformasjon i sine styringslinjer.

Erfaringer viser at samarbeid på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer er avgjørende for å lykkes innen det boligsosiale arbeidet. Veiviser Bolig for velferd er en digital verktøykasse utviklet for kommunene, men også for ansatte i direktoratene, fylkesmannsembetene, samarbeidspartnere og brukerorganisasjoner. Veiviseren bygger opp under målsettingene i

strategien Bolig for velferd om å skaffe bolig til vanskeligstilte, og styrke muligheten for å mestre boforholdet. Nettressursen har i løpet av strategiperioden blitt det prefererte verktøyet for kunnskapsdeling om boligsosialt arbeid.

Veiviseren har bidratt til at velferdsaktørene oppfattes som mer samordnet. I 2017 er det publisert flere artikler, nye temaer, arbeidsprosesser og forskningsrapporter. Det produseres to nye e-læringskurs og redaksjonen jobber med å visualisere både nye og eksisterende temaer for å gjøre innholdet lettere å forstå. Den tverrdirektorale redaksjonen ønsker å fremme både egne og andre aktørers arrangement innenfor boligsosiale temaer, og det er derfor laget en arrangementsmodul for linker til aktuelle arrangementer. Veiviseren blir presentert på alle egnede arenaer, både internt i direktoratene og eksternt.

En kritisk suksessfaktor innen boligsosialt arbeid er å nyttiggjøre seg av brukernes erfaringer i politikktutforming og gjennomføring på det strategiske og operative nivået. Måloppnåelsen er ikke tilfredsstillende når det gjelder at boligtilbud og tjenester skal utvikles i dialog med brukerne. Rapporteringen fra kommunene viser at kommunene har et klart forbedringspotensialet på dette området. Velferdsaktørene har benyttet ulike pedagogiske virkemidler for å veilede og beskrive arbeidsprosesser på dette området. Men resultatene fra 2017 viser at det vil kreve en betydelig innsats fra velferdsaktørene og kommunene for at vi skal kunne nå de langsiktige målene om brukerorientering.

Innen **2020**

skal **alle** kommuner involvere bruker og pårørendeorganisasjoner i den kommunale boligplanleggingen

I **2016** oppgav **55%**
av kommunene at de involverer bruker og pårørendeorganisasjoner i den kommunale boligplanleggingen

I **2017** oppgav **58%**
av kommunene at de involverer bruker og pårørendeorganisasjoner i den kommunale boligplanleggingen